

1

Življenjska okolja in ptice obalnih mokrišč

// Bojana Lipej

1: Velika bela čaplja (*Egretta alba*) je značilna ptica mokrišč.
foto: Igor Brajnik

KAJ SO MOKRIŠČA

Mokrišča so pomembni življenjski prostori za mnoge rastlinske in živalske vrste. So območja, kjer življenjski utrip narekuje voda. Voda se lahko pojavlja tako na površini kot pod površjem. V Sloveniji so mokrišča zelo raznovrstna, in sicer so to jezera, barja, soline, ribniki, reke, kanali, močvirja, izviri, izlivni deli rek, vodne kraške jame, lagune, poplavne ravnice ... V njih obstaja pestra množica različnih življenjskih okolij, v katerih lahko opazujemo takšnemu okolju prilagojene rastlinske in živalske vrste.

Zakaj so mokrišča tako pomembna

- So izjemno dragocen vir pitne vode.
- So naravni vodni zbiralniki.
- Imajo pomembno vlogo pri presnovi in zadrževanju hranilnih snovi (počasno prehajanje vode skozi mokrišča in prilagoditve v mokriščih rastočih rastlin omogočajo, da v mokriščih nastajajo, se razgrajujejo in absorbirajo različne snovi).
- Zadržujejo visoke vode in zmanjšujejo vpliv poplav, saj so kot velike »naravne spužve«, ki sprejmejo velike količine vode in jo potem počasi oddajajo.
- Delujejo kot naravne čistilne naprave.

ZNAČILNA ŽIVLJENJSKA OKOLJA OBALNIH MOKRIŠČ

Trstičje je rastlinska združba, kjer prevladuje navadni trst (*Phragmites australis*). Je zelo pomembno življenjsko okolje, saj pticam zagotavlja prostor za prehranjevanje, gnezditvev in odlično zavetje. Da trstičje dobro uspeva, mora biti vedno poplavljen z vodo. Najbolj značilne vrste ptic, ki so tukaj našle svoj življenjski prostor, so: **rakar** (*Acrocephalus arundinaceus*), **srpična trstnica** (*Acrocephalus scirpaceus*) in **čapljica** (*Ixobrychus minutus*), ki rada »oponaša« trst z navzgor obrnjenim in dolgim kljunom. Čapljica, katere glavna hrana so vodne žu-

želke, majhne ribe in dvoživke, si gnezdo zgradi na poležanih ostankih trstja nad vodo ali med trstjem.

Močvirni travniki so travniki, ki so občasno ali vedno poplavljeni z vodo. Pticam dajejo primerno počivališče in obilo hrane, nekaterim vrstam pa šopi šašja in ločja zagotavljajo tudi skrivališče pred plenilci. Ptice najdejo v mehki zemlji obilo majhnih nevretenčarjev.

Na močvirnih travnikih lahko v času od aprila do septembra opazujemo **polojnika** (*Himantopus himantopus*), ptico selivko, ki prezimuje v osrednji Afriki. Ima dolge rdeče noge, s katerimi brodi po plitvi vodi, ter s svojim koničastim in dolgim črnim kljunom zabada v mehko muljasto dno, kjer išče majhne mehkužce in ličinke žuželk, s katerimi se prehranjuje.

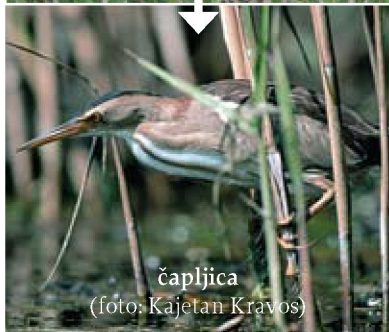
Močvirni travniki so na selitveni poti dobrodošla postaja **kozicam** (*Gallinago gallinago*), in še mnogim drugim vrstam ptic.

Odrpte vodne površine so večje vodne površine, ki privabljajo močvirske ptice z vodnimi rastlinami in številnimi majhnimi nevretenčarji, kot so ličinke kačjih pastirjev in vodnih hroščev, rakci, mehkužci in mnogoščetinci; pogosti pa so tudi nekateri vretenčarji, kot so majhne ribe in paglavci. Z vodnimi rastlinami se hranijo različne vrste rac; **mlakarice** (*Anas platyrhynchos*), **kreheljce** (*A. crecca*) in **žličarice** (*A. clypeata*), ki takšna območja izkoristijo tudi za počitek, medtem ko se **čopaste črnice** (*Aythya fuligula*) potaplajo za majhnimi vodnimi živalmi. Pri iskanju hrane se zelo spretno potaplja tudi **mali ponirek** (*Tachybaptus ruficollis*), izredni podvodni lovec, ki pleni manjše ribe, mehkužce in paglavce žab.

Poloji so izredno pestro in bogato, obenem pa tudi zelo nestanovitno življenjsko okolje. To so peščena ali glinena obrežja, ki so izpostavljena nenehnemu izmenjavanju plime in oseke in s tem tudi velikim nihanjem temperature. Na teh območjih se razrašajo slanuš, kjer najdejo svoje zatočišče in prehranjevališče mnoge vrste ptic, med njimi tudi zelo redke in ogrožene vrste, kot je npr. **beločeli deževnik** (*Charadrius alexandrinus*). Le ta zgradi gnezdo na skoraj golih, slanih, razpokanih tleh v zavetju grmičkov slanuš. V strjeno blato s prsmi izdolbe plitvo kotanjico, ki jo obda s školjčnimi lupinicami, drobnimi kamenčki in algami. Na taki gomilici samica

trstičje (foto: Josip Otopal)

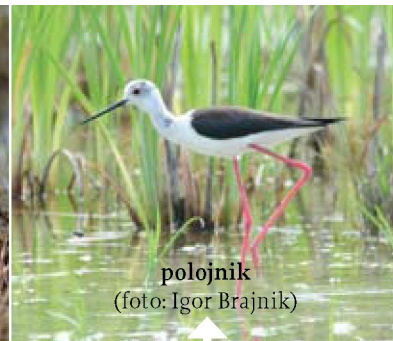
čapljica
(foto: Kajetan Kravos)

rakar
(foto: Igor Brajnik)

kozica
(foto: Kajetan Kravos)

polojnik
(foto: Igor Brajnik)

močvirni travniki (foto: Igor Brajnik)

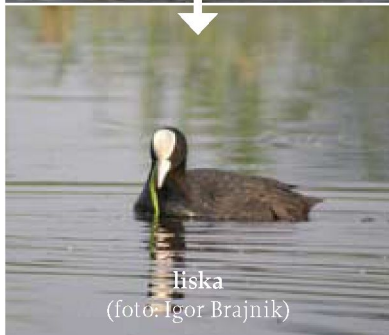
odprte vodne površine (foto: Borut Mozetič)

beločeli deževnik
(foto: Kajetan Kravos)

močvirski martinec
(foto: Igor Brajnik)

hiska
(foto: Igor Brajnik)

mlakarica
(foto: Borut Mozetič)

poloji (foto: Borut Mozetič)

izleže od dve do štiri štiri jajca, ki se odlično stapljajo z barvo okolice. Z varovalno barvo je narava obdarila tudi puhaste mladiče beločlega deževnika, ki jim pravimo tudi begavci. Zanje je značilno, da zelo hitro zapustijo gnezdo, saj so sposobni sami prehranjevati že slabih nekaj ur po izvalitvi.

Na spletni strani revije Svet ptic <http://www.ptice.si/projekti/svetptic> v zavihku Izobraževanje lahko najdete delovne liste na temo mokrišč. ●

ČESA SMO SE NAUČILI

- Mokrišča so pomembno življenjsko okolje za mnoge rastline in živali, predvsem pa za pestro množico močvirskih ptic. Ptice si v mokriščih najdejo hrano, gnezdiijo ali pa se ustavijo na selitvi, zato jih je treba varovati in ohranjati.
- V mokriščih obstaja mnogo različnih življenjskih okolij, za vsa pa je zelo pomembna voda.
- Ptice so se na življenje v mokriščih oz. na posamezna življenjska okolja ustrezno prilagodile.